

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ МІЖНАРОДНОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

DEVELOPMENT TRENDS OF INTERNATIONAL BUSINESS IN UKRAINE

У статті теоретично обґрунтовано важливість розвитку міжнародного бізнесу, його вплив на розвиток економік країн. Зазначено, що дослідження цієї теми є особливо актуальним для України, адже держава прагне посилити свої позиції на міжнародному ринку. Проаналізовано структуру міжнародного бізнесу за його типами, формами, підходами та методами. Виділено чинники впливу на міжнародне бізнес-середовище, до яких входять: глобалізація, універсифікація, інновації, технології, конкуренція, соціокультурні зміни. Наведено основні тенденції міжнародного бізнес-середовища, які найбільше впливають на підприємства всіх рівнів розвитку та видів діяльності, а саме: висока концентрація, зростання Інтернет-бізнесу, поширення технологічних компаній, збільшення кількості малих та середніх компаній. Проведено аналіз нових форм міжнародного бізнесу. Наведено статистичну інформацію, щодо розвитку такої форми міжнародного бізнесу, як спільні підприємства, в Україні. Обґрунтовані сучасні підходи до менеджменту міжнародного бізнесу.

Ключові слова: міжнародний бізнес, глобалізація, нова парадигма менеджменту, інформація, бізнес-середовище.

В статті теоретично обґрунтовано важливість розвитку міжнародного бізнесу,

его влияние на развитие экономик стран. Отмечено, что исследование этой темы является особенно актуальным для Украины, ведь государство стремится усилить свои позиции на международном рынке. Проанализирована структура международного бизнеса по его типам, формам, подходам и методам. Выделены факторы влияния на международную бизнес-среду, в которые входят: глобализация, универсификация, инновации, технологии, конкуренция, социокультурные изменения. Приведены основные тенденции международной бизнес-среды, которые больше всего влияют на предприятия всех уровней развития и видов деятельности, а именно: высокая концентрация, рост Интернет-бизнеса, распространение технологических компаний, увеличение количества малых и средних компаний. Проведен анализ новых форм международного бизнеса. Приведена статистическая информация относительно развития такой формы международного бизнеса, как совместные предприятия, в Украине. Обоснованы современные подходы к менеджменту международного бизнеса.

Ключевые слова: международный бизнес, глобализация, новая парадигма менеджмента, информация, бизнес-среда.

УДК 339.92(477)

<https://doi.org/10.32843/infrastruct37-5>

Давидюк Л.П.

к.е.н., доцент кафедри економіки та міжнародних відносин

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

Кліщук Ю.О.

Вінницький торговельно-економічний інститут

Київського національного торговельно-економічного університету

In Ukraine, international business is only at an early stage of development. The country seeks to become a fully-fledged partner in the world and European communities, and this requires the expansion and intensification of international economic activity. Hence the critical need for knowledge and understanding of the main trends in the external environment of international business. The article theoretically substantiates the importance of international business development, its influence on the development of economies of countries. Approaches to defining the concepts of international business, international foreign investment, new forms of investment, new forms of international business, joint ventures are analyzed. The structure of international business by its types, forms, approaches and methods is analyzed. The factors of influence on the international business environment, which include: globalization, unification, innovations, technologies, competition, socio-cultural changes are highlighted. The main trends of the international business environment, which most affect the enterprises of all levels of development and types of activity, are presented. These trends include: increasing the concentration of companies, increasing the share of Internet businesses, the proliferation of technology companies, increasing the number of small and medium-sized companies in the international business environment. Investments in R&D have an impact on the development of international companies. The companies that invest most in R&D are also analyzed. These include: Volkswagen, Alphabet, Microsoft, Samsung, Electronics Intel. Statistical information is provided on the development of such forms of international business as: joint ventures in Ukraine. The areas of their operation and the cities where they are most widespread are indicated. The main components of effective management of international business are highlighted, which is the main prerequisite for the development and prosperity of the business environment. Also, the conclusion analyzes the importance of research on this topic by entrepreneurs, as trends in international business change directly affect the functioning of their businesses.

Key words: international business, globalization, a new paradigm of management, information, business environment.

Постановка проблеми. Найважливішою ознакою розвитку світового господарства є розгортання процесів глобалізації, інтернаціоналізації, трансформації продуктивних сил, які значно впливають на систему міжнародних економічних відносин і визначають тенденції розвитку міжнародного бізнесу та національних економік загалом. В Україні міжнародний бізнес перебуває тільки на початковій стадії розвитку. Країна прагне стати повноцінним партнером в світовій і європейській спільноті, і для цього необхідне розширення і посилення міжнародної економічної діяльності. Звідси й критична потреба у знаннях і розумінні основних тенденцій у зовнішньому середовищі міжнародного бізнесу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Процес розвитку міжнародного бізнесу та важ-

ливість його для економіки країни досліджували В.Е. Новицький, О.А. Кириченко, А.П. Румянцев, Г.Н. Климко. Зміни та тенденції розвитку в умовах глобалізації вивчали Д. Джонсон, К. Тернер, Б. Тойн, С. Мочерний, Є. Г. Панченко, К. Сіммондс, У. Г. Томмінсон, С. Фомішин та інші. Аналіз розвитку міжнародного бізнесу в контексті міжнародного менеджменту висвітлений у працях О.М. Гуцалюк, В.А. Череватенко, К. Асвазаппа, О.В. Михайловської, С. Робокка, С.К. Поулсона. Загалом питанню основних тенденцій та проблем міжнародного бізнесу приділено велику увагу в усьому світі. Основні принципи були сформульовані такими відомими вченими, як Майкл Портер, Пітер Друкер, Акіо Моріта, Філіпп Коттлер і Томас Фрідман.

Постановка завдання. Метою статті є теоретичне обґрунтування розвитку міжнародного бізнесу

в контексті сучасних умов, визначення безпосередньої сутності та основних характеристик міжнародного бізнесу, його основних форм, видів і суб'єктів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Міжнародний бізнес – це основа економічної співпраці між країнами. Міжнародний бізнес пов'язаний саме з переміщенням ресурсів (сировина, капітал, технологія, люди), товарів (готові складники, продукти, напівфабрикати), послуг (бухгалтерський облік, юридична та банківська діяльність) з однієї країни в іншу. Відмінною рисою міжнародного бізнесу є і те, що на цю діяльність має вплив багато обставин, у тому числі відмінності у мові, географічне положення, валютні курси, тарифні бар'єри, політичні проблеми та зміни в економіці.

Мотивація здійснення ділових операцій за межами національних кордонів формує структуру міжнародного бізнесу (рис. 1), що являє собою систему взаємозв'язків типів, форм та методів реалізації міжнародного бізнесу.

До основних форм міжнародного бізнесу належать експорт (імпорт), ліцензування, франчайзинг, управлінські контракти, контракти під ключ, спільні підприємства, зарубіжні інвестиції. У практиці міжнародної підприємницької діяльності використовується також критерій інвестиційності щодо визначення форм міжнародного бізнесу. Зокрема, У. Батлер [1] виділяє інвестиційні (прямі та портфельні інвестиції), неінвестиційні (транскордонна спільна діяльність) та комбіновані (поєднання інвестиційних і неінвестиційних) форми. Ґрунтуючись на такому поділі, варто зазначити, що ці

форми в основному реалізуються міжнародними стратегічними альянсами та транснаціональними компаніями (ТНК).

Трансформаційні зміни формують нове розуміння форм міжнародного бізнесу під впливом дії таких чинників, як [6]:

- глобалізація – універсалізація та становлення єдиних світових структур, зв'язків і відносин між соціально-економічними системами;
- інтенсифікація процесів інтернаціоналізації – процес розвитку стійких економічних взаємозв'язків між країнами, підвищення їх взаємозалежності шляхом збільшення руху капіталів, товарів, робочої сили;
- науково-технічний прогрес – нові технології, інновації, науково-дослідні розробки, інформатизація та широке розповсюдження мережі Інтернет;
- міжнародна конкуренція, що відображає стан ресурсно-технологічної, просторової, інституційної, соціально-когнітивної й інформаційної складових частин системи міжнародної економічної діяльності соціально-економічних систем;
- зміни в стилі споживання в різних країнах та вплив соціокультурних параметрів.

На сучасному етапі розвитку міжнародного бізнесу діяльність міжнародних компаній характеризується такими тенденціями [5]:

- збереження високої концентрації (понад 50% торгівлі та 80% інвестицій припадає на 500 найбільших компаній);
- стрімке зростання технологічного бізнесу, Інтернет-компаній (Apple Inc., Alphabet Inc.,

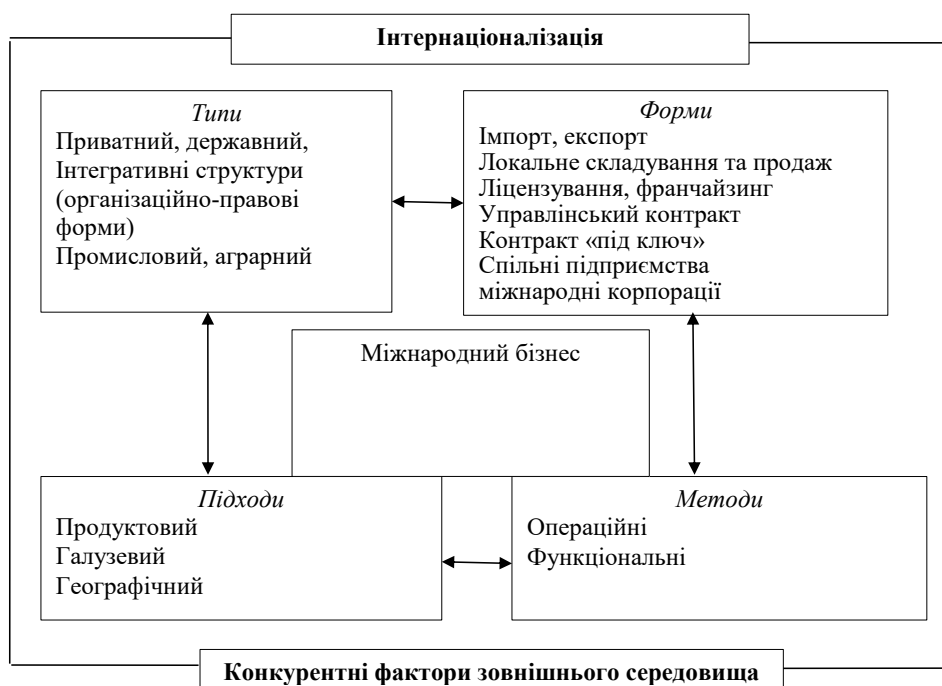

Рис. 1. Структура міжнародного бізнесу

Джерело [3]

Microsoft Corp) та компаній, що діють у межах моделі «на вимогу» за рахунок ІКТ (наприклад, Uber, DidiChuxing);

– збільшення кількості компаній із країн, що розвиваються, зокрема у технологічному секторі (наприклад, DidiChuxing, Xiaomi);

– зростання кількості малих та середніх компаній, які діють на міжнародному рівні;

– збільшення частки нематеріальних активів.

Зауважимо, що в епоху Інтернет-економіки фірми та компанії, які належать до малого та середнього бізнесу, також можуть бути активними суб'єктами міжнародної підприємницької діяльності, не вкладаючи прями іноземні інвестиції чи займаючись транскордонною спільною діяльністю.

«Нові форми інвестицій» – це різноманітні контрактні форми бізнесу міжнародних компаній, які передбачають субпідрядні угоди щодо постачання продукції і послуг, угоди про спільне виробництво, маркетингову, рекламну або науково-дослідницьку діяльність, управлінські, лізингові, консультаційні.

Е. Пушківська як інноваційні форми міжнародного бізнесу виокремлює міжнародне ліцензування, франчайзинг, інжиніринг, аутсорсинг, субконтрактинг та офшоринг. Ці форми міжнародного бізнесу орієнтовані на інтернаціоналізацію бізнесу в межах науково-технічної, виробничої та маркетингової діяльності [5].

Зростання ТНК сприяє розширенню міжнародної інвестиційної діяльності і руху капіталу в між-

народному просторі. У сучасному світі найбільші 100 ТНК, що мають у своєму розпорядженні світові активи на загальну суму понад 3,1 трильйона доларів, контролюють близько 90% прямих капіталовкладень за кордоном.

ТНК з метою підвищення інноваційної активності здійснюють нарощування інвестицій у НДДКР (табл. 1). Рейтинг світових компаній за витратами на НДДКР свідчать про те, що лідерами є ТНК, які працюють у галузях автомобілебудування, програмного забезпечення та комп'ютерних послуг, електроніки та електротехнічного обладнання, технологій, апаратури, фармацевтики та біотехнологій. Географічна структура компаній представлена такими країнами, як Німеччина, США, Південна Корея, Китай, Швейцарія, Японія [7].

Найбільш ефективним видом міжнародного підприємництва є створення та функціонування міжнародних спільних підприємств. Міжнародне спільне підприємство являє собою форму співробітництва партнерів різних країн стосовно інвестування, управління, виробництва продукції, реалізації товарів та послуг, розподілу прибутків та ризиків.

На сучасному етапі СП функціонують переважно у таких галузях (рис. 3), як внутрішня торгівля (22,4%), харчова промисловість (14,5%), машинобудування і металообробка (12,8%), чорна і кольорова металургія (5,0%), зовнішня торгівля (4,4%), транспорт і зв'язок (4,1%), легка промисловість (4,0%), хімічна промисловість (3,9%), будівництво (3,7%). Найбільша кількість СП зосе-

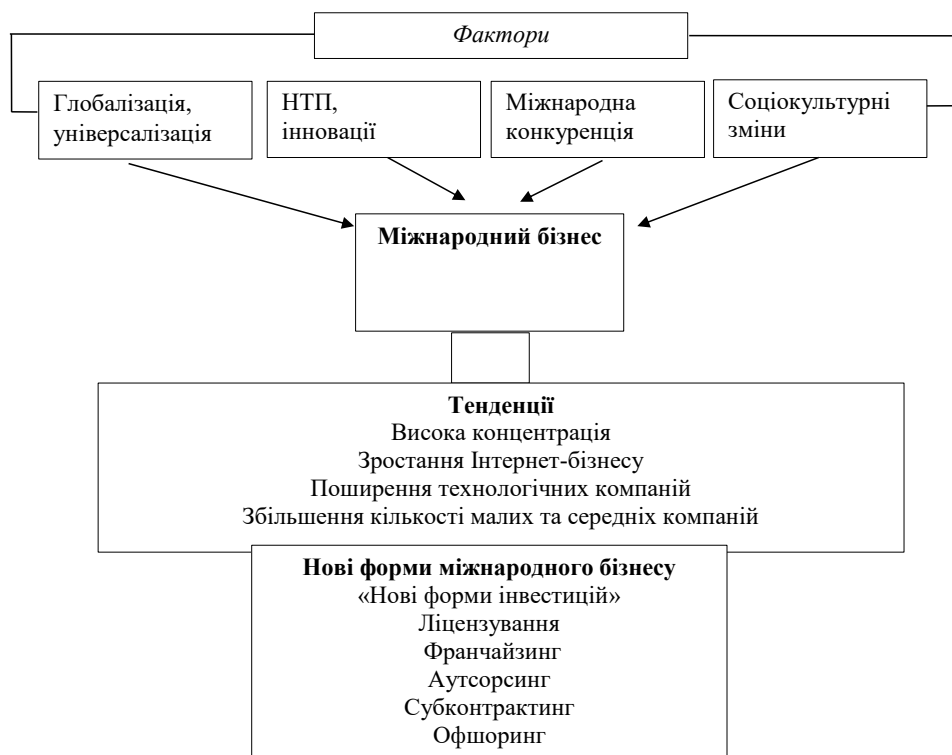

Рис. 2. Трансформація міжнародного бізнесу

реджена у м. Києві, Львівській, Одеській, Дніпропетровській, Закарпатській областях [3].

Найпоширенішою і найдоступнішою формою інформаційних технологій є Інтернет. Результатом розвитку Інтернету стала «віртуалізація ринку» – процес перенесення економічних процесів у віртуальне середовище. Найпоширенішим проявом віртуалізації ринку є «Інтернет-комерція» – торгівля між різними суб'єктами економіки, за якої зв'язок здійснюється за допомогою Інтернету. Галузь Інтернет-комерції доволі успішна. Окрім відомих лідерів – Google, Yahoo, Ebay і Amazon, є величезна кількість компаній, що торгують різноманітними товарами та послугами. Сама ж сфера Інтернет-комерції стрімко зростає. Загальний обсяг ринку електронної комерції зріс із \$340 млрд. дол. в 1998 р. до \$1690 млрд. дол. – у 2018 р. [1]. Ці дані ще раз підтверджують перспективність ринку і його високий рівень розвитку вже сьогодні. Адже, знаходячись в Україні, різні компанії можуть швидко знаходити нових іноземних партнерів із бізнесу та розвивати свою міжнародну діяльність.

Розвиток інформаційних технологій і глобалізація ставлять нові завдання перед менеджерами і задають швидкий ритм ведення бізнесу – ритм, за якого натискання на декілька клавiш в одній країні може означати початок економічного процесу на відстані багатьох тисяч кілометрів. Тому наступною тенденцією в міжнародному бізнесі науковці вважають прийняття нової парадигми менеджменту [7].

Ознаками нової парадигми менеджменту є:

- орієнтація не на обсяг випуску, а на якість продукції та послуг, на задоволення вимог споживачів;
- ситуаційний підхід до управління, визнання важливості швидкості та адекватності реакції, що забезпечує адаптацію до умов існування фірми, за яких раціоналізація виробництва стає завданням другого порядку;
- головне джерело додаткової вартості – люди, що володіють знаннями (когнітаріат);
- підприємство – це відкрита система, що розглядається в єдності з факторами внутрішнього та зовнішнього середовища

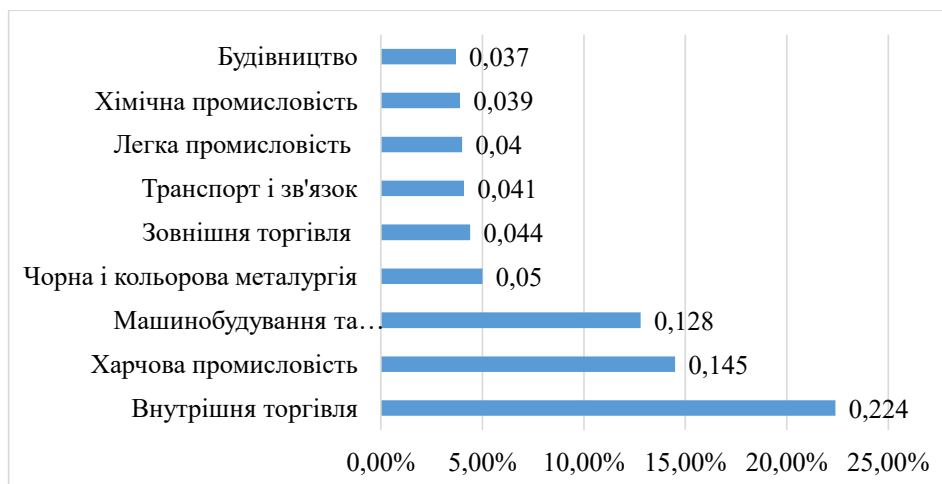

Рис. 3. Галузі функціонування СП

Таблиця 1

Рейтинг компаній за інвестуванням у НДДКР у 2017 р.

№	Компанія	Галузь економіки	Обсяги інвестицій в НДДКР, млн євро
1.	VOLKSWAGEN	автомобілебудування	13672,0
2.	ALPHABET	програмне забезпечення та комп'ютерні послуги	12864,1
3.	MICROSOFT	програмне забезпечення та комп'ютерні послуги	12367,9
4.	SAMSUNG ELECTRONICS	електроніка та електротехнічне обладнання	12154,6
5.	INTEL	технології, апаратура та обладнання	12086,1
6.	HUAWEI	технології, апаратура та обладнання	10362,7
7.	APPLE	технології, апаратура та обладнання	9529,5
8.	ROCHE	фармацевтика та біотехнології	9241,6
9.	JOHNSON & JOHNSON	фармацевтика та біотехнології	8628,2
10.	NOVARTIS	фармацевтика та біотехнології	8539,0

Джерело [4]

– система управління, орієнтована на збільшення ролі організаційної культури та нововведень, мотивацію робітників і стиль керівництва [2].

Світова практика показала, що компанії, які звертають увагу на ці аспекти нової парадигми менеджменту, стають лідерами на міжнародному ринку, що підтверджується на прикладі таких компаній, як ІКЕА, Hewlett Packard, Nike, Phillip Morris, Sony тощо.

Висновки та пропозиції. Отже, головною метою міжнародного бізнесу є стабілізація та збільшення обсягу (маси) і норми прибутку, тобто підвищення рентабельності, ефективності загального бізнесу того або іншого економічного суб'єкта, підприємця. Тема розвитку світового бізнесу включає величезну кількість складних комплексних процесів. Описані тенденції – лише частина списку нових і актуальних феноменів у міжнародному зовнішньому середовищі бізнесу. Ці тенденції повинні вивчатися не тільки вченими-теоретиками, але і бізнесменами-практиками, тому що знання тенденцій світового бізнесу робить можливим розроблення і впровадження адекватної стратегії компанії і сприяє ефективному пошуку шляхів розвитку бізнесу. Сьогодні дуже актуальними є проблеми та тенденції міжнародного бізнесу у контексті інтеграції України в європейську спільноту. Тому саме детальне вивчення основ розвитку міжнародного бізнесу дає змогу окреслити ті напрями, розвиток яких зумовить розширення міжнародного бізнесу.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Батлер В.Е. Основні риси відкритого акціонерного товариства і американської корпорації. *Держава і право*. 2014. № 7. 79–86 с.
2. Воронкова О.Н. Трансформація форм міжнародного бізнесу в умовах розвитку інноваційної економіки: вопросы идентификации. URL: <http://www.konspekt.biz/index.php?text=4064> (дата звернення: 20.11.2019).
3. Глобальна економіка XXI століття: людський вимір: монографія. К. : КНЕУ, 2018. 420 с.
4. Жиленко К.М. Основні аспекти трансформаційних перетворень сучасного міжнародного бізнесу. *Економічний вісник університету*. 2017. Вип. 35(1). 121–129 с. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35(1)_20) (дата звернення: 22.11.2019).
5. Поляков М.В. Особливості розвитку міжнародного бізнесу в умовах становлення глобальної економіки знань. *Економічний простір*. 2017. № 121.С. 47–57. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2017_121_6 (дата звернення: 22.11.2019).

6. Прушківська Е.В. Основи розвитку новітніх форм міжнародного бізнесу в умовах глобалізації. *Економічний вісник Національного гірничого університету*. 2018. № 2. 119–125 с. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_2_15 (дата звернення: 15.11.2019).

7. Шевченко Ю.О. Роль та місце транснаціональних корпорацій у сфері послуг. *Сталий розвиток економіки*. 2013. 122–128 с.

REFERENCES:

1. Batler V. E. (2014) Osnovni rysy vidkrytoghо akcionernoghо tovarystva i amerykanskoj korporacii [The main features of an open joint-stock company and an American corporation]. *Derzhava i pravo* [State and law]. vol. 7, pp. 79–86.
2. Voronkova O. N. Transformacija form mezhdunarodnogo biznesa v uslovijah razvitija innovacionnoj ekonomiki: voprosy identifikacii. [Transformation of forms of international business in the conditions of development of innovative economy: issues of identification]. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35(1)_20) (accessed 20 November 2019).
3. Ekonomichnyj visnyk KNEU (2018) Ghlobaljna ekonomika XXI stolittja: ljudskij vymir [The global economy of the 21st century: the human dimension], pp. 420.
4. Zhylenko K. M. (2017) Osnovni aspekty transformacijnykh peretvorenj suchasnoghо mizhnarodnoghо biznesu [The main aspects of transformational transformations of modern international business]. *Ekonomichnyj visnyk universytetu* [University Economic Bulletin]. vol. 35, no.1, pp. 121–129. Available at: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35\(1\)_20](http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2017_35(1)_20) (accessed 22 November 2019).
5. Poljakov M. V. (2017) Osoblyvosti rozvytku mizhnarodnoghо biznesu v umovakh stanovlennja ghlobalnoj ekonomiky znanj [Features of international business development in the conditions of formation of the global knowledge economy]. *Ekonomichnyj prostir* [Economic space]. vol. 121, pp. 47–57. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2017_121_6 (accessed 22 November 2019).
6. Prushkivsja E. V. (2018) Osnovy rozvytku novitnikh form mizhnarodnoghо biznesu v umovakh ghlobalizacii [Fundamentals of development of the newest forms of international business in the conditions of globalization]. *Ekonomichnyj visnyk Nacionalnogho ghirnychoghо universytetu* [Economic Bulletin of the National Mining University] vol. 2, pp.119–135. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/evngu_2018_2_15 (accessed 15 November 2019).
7. Shevchenko Ju. O. (2013) Rolj ta misce transnacionalnykh korporacij u sferi poslugh [The role and place of multinational corporations in the service sector]. *Stalij rozvytok ekonomiky* [Sustainable economic development]. pp. 122–128.

Davidyuk Lyudmila

Candidate of Economic Sciences,
Senior Lecturer at Department of Economics
and International Relations
Vinnytsia Institute of Trade and Economic
Kyiv National University of Trade and Economics

Kliscshuk Yulia

Vinnytsia Institute of Trade and Economic
Kyiv National University of Trade and Economics

DEVELOPMENT TRENDS OF INTERNATIONAL BUSINESS IN UKRAINE

The purpose of the article. The most important feature of the development of the world economy is the deployment of processes of globalization, internationalization, transformation of productive forces, which significantly affect the system of international economic relations and determine the trends of international business and national economies as a whole.

In Ukraine, international business is only at an early stage of development. The country seeks to become a full partner in the world and European communities, and this requires the expansion and intensification of international economic activity. Hence the critical need for knowledge and understanding of the main trends in the external environment of international business.

The purpose of the article is to theoretically substantiate the development of international business in the context of modern conditions, to determine the immediate nature and main characteristics of international business, its basic forms, types and subjects.

Methodology. The research was carried out using the following methods: dialectical (in the research of the essence of international business); abstract and logical (in determining the basis of the functioning of international business); average and relative values and time series (in determining the main trends); graphical (when displaying statistical and calculated data), and other ones.

Results. The article identifies the main trends of international business, because today this topic is very relevant in the context of Ukraine's integration into the European community. Theoretical analysis of approaches to determining the essence of international business is presented. Its forms, methods, approaches and directions are defined.

The main trends of international business are identified, namely: high concentration, the growth of online business, expansion of technology companies, increasing the number of small and medium-sized companies. The companies that invest most in R&D are also analyzed. These include: Volkswagen, Alphabet, Microsoft, Samsung, Electronics Intel.

It is determined that one of the tendencies of international business in Ukraine is joint ventures. At the present stage JVs operate mainly in the fields of domestic trade, food industry, machine building and metal processing, ferrous and non-ferrous metallurgy, foreign trade, transport and communications, light industry, chemical industry, construction. The largest number of joint ventures is concentrated in Kyiv, Lviv, Odessa, Dnipropetrovsk.

The basic approaches to managing international business are defined. Modern management should focus on quality, not the quantity of products, should be situational and flexible, customer oriented, should motivate workers. World practice has shown that companies that pay attention to these aspects of the new management paradigm become leaders in the international market.

Practical implications. However, despite the fact that the number of publications on the subject has grown rapidly in recent years, this topic has only been partially studied. There are many issues that need further resolution. This is especially true of the concept of international business, its trends and new forms.

Value/originality. Due to the volatility of trends in the world market, this topic is always relevant, its importance is enhanced by the integration processes in the country.